

Notat

MILJØMINISTERIET

By- og Landskabsstyrelsen

Til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg

Miljøovervågningssekretariatet
J.nr. BLS-501-00012

Den 30. juni 2010

Supplerende svar til Udvalget efter den tekniske gennemgang 18. juni af det kommende overvågningsprogram for vandmiljø og natur 2011-15

Vandløbsstationer på Vestsjælland

Vandløbsstationer til brug for at skabe et nationalt overblik over miljøtilstanden i vandløbene er placeret repræsentativt over hele landet (kontrolovervågning). Her adskiller Vestsjælland sig ikke fra resten af landet.

Desuden opereres med den såkaldte operationelle vandløbsovervågning, der giver et regionalt overblik til brug for opfølgning på vandplanerne og de målsatte vandløbsstrækninger. Den operationelle vandløbsovervågning er dermed målrettet de vandløbsstrækninger, hvor der ikke forventes god økologisk tilstand i 2015 eller hvor der mangler viden.

Vandløbsstationerne er p.t. placeret foreløbigt på de ovennævnte strækninger, som en illustration af programmets omfang. Den endelige placering af vandløbsstationerne vil ske til efteråret. I det sydlige Vestsjælland (Tude Å systemet) forventes en relativ høj andel af vandløbsstrækninger med god økologisk tilstand i 2015, hvorfor der er et relativt lille behov for operationel overvågning og derfor færre målestationer.

Marin overvågning

Overvågningen af fjorde og havet skal bl.a. kunne tilvejebringe data om miljøtilstanden i vandområder omfattet af Vandrammedirektivet og Habitatdirektivets krav om bevaringsstatus i marine NATURA 2000. Det sker ved måling af en række forskellige vandkemiske og biologiske kvalitetsparametre.

Antallet og den geografiske placering af målestationer eller målelokaliteter såvel som målefrekvensen afhænger af hvilken parameter, der arbejdes med. Er det f.eks. koncentrationen af næringsstoffer, der skal måles, eller er det forekomsten af havpattedyr. Tilsvarende afhænger antallet af lokaliteter og målefrekvensen af typen af vandområdet - fra små lavvandede fjorde og nor til dybe åbne havområder. F.eks. måles iltindholdet i bundvandet på mere end 150 målestationer, hvorimod bestanden af marsvin observeres på 16 målestationer, der har en anden geografisk placering end iltvindstationerne.

Afhængig af hvilke parametre, der er tale om, er der i overvågningsssammenhæng mulighed for på forskellig vis at anvende overvågningsdata fra ét vandområde sammen med modelberegninger til vurdering af tilstanden i tilsvarende vandområder, hvor der ikke gennemføres målinger. Overvågningen af nogle parametre vil således i visse områder kunne ske på én lokalitet fælles for flere vandområder. Der er taget højde herfor ved den endelige stationsplacering. Overvågningsprogrammets hav- og fjordmodeller bidrager således til at supplere og erstatte konkrete målestationer.

Antallet af overvågningsstationer i det marine overvågningsprogram varierer fra ca. 10 til mere end 150 stationer afhængig af hvilken parameter, der er tale om: vandkemi, fore-

komst og effekt af miljø forurenende stoffer, ålegræs, makroalger, primærproduktion, fyto- og zooplankton, bundfauna, iltsvind, skaldyrsvande, habitatovervågning (naturtyper og arter) samt skaldyrsvandeovervågning. Det konkrete antal målestationer til overvågning af kemiske parametre (vandkemi-stationer) i det marine program er 85 og ikke 67, som oplyst ved gennemgangen. By- og Landskabsstyrelsen vurderer, at den tilrettelagte overvågning, der omfatter målinger og modelberegninger, vil tilvejebringe et godt datagrundlag til vurdering af miljøtilstanden i de marine vandområder omfattet af Vandrammedirektivet og vurdering af bevaringsstatus for de marine habitatområder omfattet af Habitatdirektivet.

På tre af de 85 vandkemi-stationer vil der blive etableret kontinuert overvågning med automatiske målebøjer. Disse målebøjer er placeret i det åbne farvand og leverer grunddata til Havmodellen. Randbøjer er automatiske målebøjer, der er placeret på randen af et afgrænset havområde, f.eks. en fjord eller en bugt.

Overvågning af naturtyper og arter

Det nye overvågningsprogram vil omfatte overvågning af de naturtyper og arter, som er omfattet af Natura 2000-direktiverne samt visse nationale overvågningsindsatser. Naturtyperne på land er alle omfattet af enten naturbeskyttelseslovens bestemmelser (§3 naturtyper eller §8 klitter) og af skovlovens bestemmelser. Det betyder, at Danmark ved efterlevelse af habitatdirektivets overvågningskrav har en national overvågning af den danske natur bredt set.

Naturtyper

Det nye overvågningsprogram omfatter overvågning af i alt 59 naturtyper, heraf er følgende 16 naturtyper tilføjet i forhold til det gamle program. Det drejer sig om Strandvold med enårige planter, Strandvold med flerårige planter, Kystklint/klippe, En-årig strandengsvegetation, Vadegræssamfund, Forklit, Hvid Klit, Havtornklit, Grårisklit, Visseindlandsklit, Revling-indlandsklit, Græs-indlandsklit, Enekrat, Nedbrudt højmosse, Indlandsklippe og Indlandsklippe med pionerplanter.

Dertil kommer en systematisk overvågning af habitatdirektivets sø- og vandløbsnaturtyper samt marine naturtyper, som hidtil ikke har været fuldt ud indarbejdet i overvågningsprogrammet.

Derudover gennemføres et småbiotop-program, hvor små naturarealer i agerlandet følges. Det er typisk småarealer i landbrugslandet, hegn, veje, grøfter/skrænter eller gravhøje. Steder som er vigtige levesteder og trædesten for en række arter, og arealer som ofte er stærkt påvirkede af landbrugsdriften.

Arter

Der er omkring 30.000 arter i Danmark. Overvågningsprogrammet omfatter en systematisk overvågning af de arter, der fremgår af Natura 2000-direktiverne. Derudover indsamles data om alle plantearter på de overvågede naturarealer, ligesom der registreres fund af enkeltarter i forbindelse med overvågningen. Endvidere suppleres overvågningen med data indsamlet af Dansk Ornitologisk Forening.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at de udpegede habitatområder, udover at rumme natur, der på europæisk plan er sårbar og truet, også rummer nogle af de bedste og mest artsrige lokaliteter i Danmark.

Ca. 10 % af de danske arter, optræder på den danske rødliste. Data om rødliste-arter stammer fra det nationale overvågningsprogram, ekspertviden og vildtudbyttestatistikken. Nogle få af rødlistearterne er direkte omfattet af den systematiske overvågning i overvågningsprogrammet. Men en del arter er uddøde, forsvundne eller truede, hvorfor en egentlig systematisk overvågning ikke giver mening.

Endvidere gennemføres en intensiv overvågning i Vadehavsområdet og Tøndermarsken.

Overvågningsbudgettet

I 2007 var udgiftsrammen til programmet 275 mio. kr. i pris- og lønniveau for 2007 (pl-2007), hvilket opregnet til pris- og lønniveau for 2011 (pl-2011) svarer til ca. 302 mio. kr.

Udgiftsrammen til det nye overvågningsprogram tager udgangspunkt i ovennævnte udgiftsramme på ca. 302 mio. kr. i 2007 (pl-2011) og korrigeret svarende til de i finansloven udmeldte statslige effektiviseringskrav for bevillingerne i perioden 2007-2015. Det betyder, at udgiftsrammen til det nye Natur- og Miljøovervågningsprogrammet er på ca. 258 mio. kr. i 2011.

Tilrettelæggelsen af det nye overvågningsprogram inden for den fastsatte ramme gennem anvendelse af ny teknologi, styrket anvendelse af modelværktøjer, bedre geografisk dækning, fokusering af overvågningen, hvor de fastsatte miljømål er i risiko for ikke at blive opfyldt samt indførelse af best practice i udførelsen af overvågningsopgaverne giver alt i alt et forbedret overvågningsprogram, hvor der på målrettet vis fås en bredere dækkende overvågning for pengene i forhold til de fremtidige behov.

Overvågningen i andre EU-lande

I forbindelse med revisionen af Natur- og Miljøovervågningsprogrammet har By- og Landskabsstyrelsen eftersøgt sammenligninger af EU-landenes natur- og miljøovervågning. I en økonomisk benchmarking analyse fra Det Europæiske Miljøagentur (EEA, 2008) konkluderer EEA, at de indsamlede oplysninger om landenes overvågning er så usikre og mangelfulde, at en sammenligning af omkostningerne for overvågningen landene imellem er vanskelig. Analysen indeholder ikke en egentlig faglig sammenligning af de forskellige landes programmer.

I mangel af egentlige sammenligninger af EU-landenes overvågningsprogrammer har By- og Landskabsstyrelsen igangsat et mindre arbejde med at sammenligne overvågningsprogrammerne i Danmark, Slesvig-Holstein, Holland og Irland. Opgaven består af en faglig sammenligning af programmernes indhold. Landene er valgt ud fra, at de så vidt muligt skulle være sammenlignelige med Danmark. Arbejdet har bl.a. bekræftet EEAs konklusion, idet der har været vekslende succes med at fremskaffe informationer om overvågningsprogrammerne i Slesvig-Holstein, Holland og Irland, hvilket gør, at sammenligningerne mellem landene er forbundet med væsentlige usikkerheder. Analysen er gennemført af DMU i samarbejde med GEUS, og forventes offentliggjort i efteråret 2010.